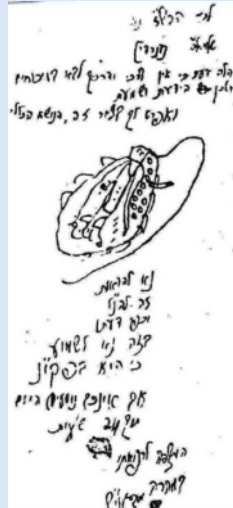

דבר העורך

סוד ה' ליראיו

דוד המלך אומר בתהלים (פרק כה פסוק יד), סוד ה' ליראיו ונבניתו להודיעם. ומבואר בגמ' (סוטה דף י. סנהדרין מח): רב נחמן אמר למר זוטרא, חולי' פדגרא' כמחש בבשר החי, שואלת הגמ' מנא ידע, מתרצת הגמ' בתירוץ השלישי, ואיכא דאמרי סוד ה' ליראיו.

עוד מסופר בגמ' (גדה דף כ:), רבי אלעזר מרא דארעא דישאל הוא, שידע להבחין על פי ריח הדם, שהוא דם חימוד ולא דם נדות. קרי עליה רבי אמי, סוד ה' ליראיו.

דבר מופלא מופיע בחתם סופר (פרשת חוקת על הפסוק ויסעו מהר

ההר) בזה הלשון: אך אראה לגלות מאשר נגלה לי מסוד ה' ליראיו בפרשה זו, וה' הטוב יכפר בעדי.

רבי יהושע העליר אבד"ק טעלז בספרו **מעוז הדת** (פרק ו סימן ב) מביא מאות מקורות נפלאים על גודל בקיאות חכמי התורה בחכמת הטבע. וכתב **החפץ חיים** בספרו **שם עולם** (חלק א' פרק י"ב בהגהה") שכל החכמות רמוזות בתורה, כמו חכמת הניתוח שנמסר למשה רבינו ורמוזה **במשנה** (פרק א' דאהלות) בדיני טומאת אהל.

ידוע המעשה עם **מרן החזון איש זצ"ל** (פאר הדור עמוד קכז), ששרטט לרופא, באיזה אופן לבצע ניתוח לב סוכך של חולה מסוכן, השרטוט המצ"ב, פורסם על ידי **הרב ד"ר משה רוטשילד זצ"ל** מייסד בין חולים' מעיני הישועה.

וזה לשון המכתב: לכ' הרש"ז נ"י שלוכס"ה לנרדי, הלא ידעת כי אין דרכי ודרכיך לבא בויכוחים, ולכן הידעת ושמתת ואפרט לך בציור זה הנושא הכללי - מקום הציור - נא להראות זה להנ"ל, וכפי דעתו בזה נא לשמוע, כי הוא בפקו"ל! אם אינכם נוסעים היום תוך 24 שעות, המצפה לראותו במהרה מנאי אי"ש.

ברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'לחש בדוק ומנוסה'

עצם תקועה בגרון...

רפואות בגמ': בגיליון עומק הפשט מספר 128, התבאר דין השימוש ברפואות חז"ל, וחרם הקדמונים על המשתמש ברפואות חז"ל שאין ידוע שמועילים ואין להם הסבר טבעי. בגיליון הנוכחי 276 נתמקד בעז"ה בסגולה בלחש שהוא בדוק ומנוסה ומותר להשתמש בו, וכמבואר בגמ' (שבת דף טז.), לגבי הדברים האסורים משום דרכי האמורי, הלחשים דלהלן, אין בהם איסור משום 'דרכי האמורי'.

מי שיש לו עצם בגרונו, מביא מאותו המין ומניח ליה על קדקדו, ולימא הכי "חד חד נחית בלע, בלע נחית חד חד", (רש"י: רד רד. כלומר שאומרים לחפץ הנתקע לרדת ולהבלע). לאדרא (רש"י: עצם של דג שישב לאדם בושט), לימא הכי ננעצתא כמחט, "ננעלתא כתרסיס, שייא שייא".

כתוספתא (שבת פרק ה' הלכה י') הגירסא, עמד עצם בגרונו, נותן על ראשו מאותו המין. **והמפרשים** שם הוסיפו, שגם יאמר את הלחש כמבואר בגמ'. **בילקוט שמעוני** (אחרי יח רמז תקפז) הגירסה 'נחת נחת בלע בלע'.

1. מותר לנסותו גם בזמננו

חכם: כתב **בית שלמה** (חולין פרק ח סימן יב) שיש חרם הקדמונים שלא לסמוך על רפואות התלמוד, שלא להוציא לעז על חכמים הקדמונים. ואין שינוי במקומות או בזמנים, ובוודאי שאסור בדורות המאוחרים כי הדורות פוחתין והולכין, ואם הראשונים כענקים, אנו כיתושיין.

בדוק ומנוסה: וכתב **המהר"ל** (מנהגים ליקוטים אות מג), הביאו **הגרע"א** (גהגות הגרע"א יו"ד סימן שלו סעיף א, חידושי הגרע"א שבת דף טז.), שכל הרפואות שבכל התלמוד אסור לנסותם, שאין אדם יכול לעמוד על עיקרם, ושלא יעלה בידו וילגלג על דברי חכמים, מלבד המבואר בגמ' מי שיש לו עצם בגרונו מביא מאותו מין עצם ויניחו לו על קדקדו, ויאמר 'חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד' שהוא בדוק ומנוסה ואין חשש שיבואו לזלזל על ידו בדברי חז"ל, לכן אותו לבד התיירו

לעילוי נשמת הרה"ח צבי יעקב בן הרה"ח חיים יצחק יהושע צינוירט זצ"ל נלב"ע כ"ח אב תשמ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח על ידי בני המשפחה

בכך שחוסכים את הצורך בפינוי לבית חולים, לא תמיד העצם יוצא מיד, ולפעמים לוקח מעט זמן. ומטו בשם הגר' יחזקאל ברטלר זצ"ל שעשה את הלחש בביתו. בלעם התצור, ואחר כך אמר, הנה רואים שזה בדוק ומנוסה.

כוח רוחני: בספר **חיי עולם** (פרק ח) להגר' יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל כאשר מבאר את ענין סגולה רוחנית, מביא דוגמא של עין הרע שהיא סגולה רוחנית הפועלת על הנפש, כי הגוף אינו מתפעל מאומה ממשכת חבריו, דוגמא נוספת מביא הלחש להוצאת העצם מהגרון, שכתב המהר"ל שהוא בדוק ומנוסה שמועיל, וידוע שהרבה עשו סגולה זו ותמיד הועילה, וכהאי גוונא כמה ענינים סגוליים, והם כח רוחני בלתי נראה.

3. דרכי האמורי

רפואה: מבואר בגמ' (שבת סז.) כל דבר שיש בו משום רפואה, אין בו משום דרכי האמורי. ופירש רש"י (ד"ה שיש) כל דבר שנראית רפואתו, כגון שתיית כוס ותחבושת מכה. בדברי הראשונים נאמרו כמה מהלכים בגדר הדבר, והובא שם בגמ' מהדרות **מתיבא** בילקוט ביאורים על שבת דף סז.

יש לציין מה שכתב **בדרשות הר"ן** (דרוש ד) בשם **הרמב"ם** שכל דבר טבעי שיש בו רפואה והיה מנוסה אצלם, אין בו איסור משום דרכי האמורי, כגון שן שועל וכדומה, והתורה אסרה רק דברים שאין בהם ממש. עוד כתב **בדרשות הר"ן** (דרוש יב) 'חובר חבר' זה הלחשים כמבואר בספרי, ונקראים 'דרכי האמורי', והביא מה שכתב **הרמב"ם** שכל דבר שאינו טבעי אסור, ומותר רק דבר טבעי, ומה שהגמ' התירה דברים שלא יגזרם ההיקש הטבעי כגון הלחש למי שנתקע לו עצם בגרון, הדברים פועלים או בדרך טבעי או בדרך סגולי, והפועל בסגולה גם הוא פועל טבעי, אלא שהפועל בטבע יגזור השכל חיובו, והפועל הסגולי יקבל השכל אפשרותו לא שיגזור חיובו, ובאמת ידיעת סיבת העלם כח הסגולה איננו גדול מהעלם ידיעת הסיבה בכוחות שאר הענינים.

וצידד בספר **בני ציון** (הרב בן ציון לכטמאן, סימן שג ס"ק מג) שלא אומרים השתנו הטבעים רק לגבי דברים שבטבע, ולא לגבי רפואות סגוליות שלעולם הן עומדים בסגולתן.

פיקוח נפש: ותמה **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (הערות שבת דף סז.) הרי הנחנק מהעצם עלול להגיע לסכנת נפשות, שדוחה את כל התורה כולה, ובכללו גם את האיסור של דרכי האמורי שדרכי האמורי אינו בכלל עבודה זרה שיהרג ואל יעבור אלא לאו בעלמא, ואם כן גם אילו היה בזה משום דרכי האמורי היה צריך להיות מותר? ותירץ שהגמ' עוסקת באופן שאין בתקיפת העצם משום סכנת נפשות, ועל כך חידשה הגמ' שיותר ללא חשש של דרכי האמורי.

עוד הקשה, מה מיוחד בשני לחשים אלו, שאין בהם משום דרכי האמורי, כיון שבדוק ומנוסה, הרי גם שאר הלחשים שהוזכרו בגמ' שהאמוראים היו עושים אותם ובקיאים בהם והיו בדוקים ומנוסים אצלם, וצריך שלא יהא בהם חשש של דרכי האמורי, והניח בצ"ע.

4. רפואה סגולית בשבת

חילול שבת: וכתב הגר' יצחק זילברשטיין שליט"א (שיעורי תורה לרופאים חלק ג סימן קעא) לגבי האם מותר

ולא שום אחד יותר.

מוסיף רבי עקיבא איגר בשם **ספר שושני לקט**, שיש גרסאות שונות בנוסח הלחש ואופן עשייתו, לכן מביא את הנוסח שכתב בספר **מפעלות אלקים** (סימן שלח) וז"ל מי שנכנס עצם בצוארו או דבר אחר, יקח כלי עם מים קרים מן באר, ותשים רגלך השמאלית בתוך המים, ואיש אחר ילחוש באזןך, 'חד חד נחית בלע בלע נחית בלע נחית חד חד' וצריך להניח מאותו מין על קדקדו ויאמר לחש הנזכר ג' פעמים ואחרי הלחש הנזכר יאמר 'זר יזר בלע בלע יזר יזר'. עכ"ל.

הגרע"א שם מצייין לדברי **הלאשב"א** (שו"ת חלק א סימן תיג), שהוא מעשה ודיבור שאין העינין הטבעי גוזר אותם, לא מעשה שיועיל הנחת המין ההוא על הקדקד, ולא הדיבור באותן המלות, והותרו בגמ' שאין בזה דרכי האמורי, כיון שלחשים מוחמים היו בזמנם, ונתאמתה התועלת שבהם בניסיון ומותר משום רפואה.

על מה שהביא הגרע"א לומר הלחש ג' פעמים, העיר **המגיה** (שם) ממה שאמר אב"י (שבת דף סו:) ודלא מפרשי ארבעין וחד זימני. וכתב **הגר"ח פלאגי** בספרו **כף החיים** (סימן פד אות ג) בשם **ספר נהג צאנז יוסף**, ובספר **רפואה וחיים** (פרק יב) בשם **ספר נוה שלום** שיאמר הלחש ג' פעמים.

יש משתמשים בלחשים אלו, גם לכל דבר שנבלע, על ידי ששמים על הראש כפלץ זהה, וכפי שמדויק בלשון ספר מפעלות שציטט הגרע"א 'מי שנכנס עצם בצוארו או דבר אחר'. והוסיף בספר **שערי הלכה ומנהג** (חלק ג' סימן קלא) שמשנים קדמוניות היו משתמשים עם הלחש הזה, ואפילו תניקות של בית רבן ידעו אותו, ונהגו להניח מתחילה קטרה על הראש.

2. מעשים שהיו

בדוק ומנוסה: והורה **מהר"י אסאד** (שו"ת יהודה יעלה חלק א יו"ד סימן שכג), לגבי אשה שנדרה לא לאכול דגים מחמת שכמה פעמים התסכנה באכילתן, שחשש בליעת עצמות אין בזה סכנה שנאמר עליו חמירא סכנתא מאיסורא, כי אפשר לזוהר מבליעת עצמות, ועוד שגם אם בלעה עצמות כבר אמרו בגמ' לחש, שמותר לעשותו גם בזמננו והוא בדוק ומנוסה ומעשים בכל יום ויכיושו שהלחש מועיל.

ואמר **הרה"ק רבי נחמיה מביעכווא זיע"א** בשם אביו **היהודי הקדוש זיע"א** (מעשה נחמיה אות ע), היהודי הקדוש על התורה ומועדים עמודו (מו) כי הלחש הזה מקובל מפי רפאל המלאך.

בזמננו: במערכת 'הילכתא' התקבלו הרבה עדויות מזמננו ממש, על מעשים שהיו בפועל שעשו את הלחש ויצא העצם תכף ומיד ממש, בהרבה בתים בישראל אירע הרבה פעמים בסודות שבת שהלחש הציל אנשים מחנק, כאשר פני הבולע כבר הכחיל, ומיד באמירת הלחש התקועה בגרון, ואופן מידי ולא היו צריכים להתפנות לבית חולים.

וסיפר **רופא ירא שמים ה"י** שפעם אחת שמע מרבו שאין סכנה באכילת דגים בשבת שיש בהם עצמות, כיון שיש סגולה שהוא בדוק ומנוסה. ומאז, כבר היו הרבה מקרים שהגיעו אליו עם עצם תקוע בגרון, עוד לפני תחילת הטיפול הרפואי, הוא מבקש שייבאו לו עצם כמו העצם התקועה בגרון, ואומר את הלחש ומועיל באופן מופלא ביותר, התוצאות מדהימות

השלמה לגיליון הקודם

1. הגומל חסדים טובים

ספק חיוב ברכה: השו"ע (או"ח סימן ריט סעיף ט) מביא שתי דעות לגבי ברכת הגומל, למי שנעשה לו נס שאינו מארבעה שכתוב עליהם שחייבים להודות, ומסיים שטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות. ולכאורה כך הדין בכל מקרה שיש ספק האם חייב לברך ברכת הגומל, יברך בלי שם ומלכות.

לדעת הג"ר **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה פרק כג הלכה ח) המסופק אם חייב בברכת הגומל, יכוין לצאת ידי חובת ברכת הגומל, כשמברך בבוקר ברכת 'הגומל חסדים טובים לעמו ישראל', ועדיף לאומרה בפני עשרה אנשים, ושנים מהם תלמידי חכמים.

ומבואר שם בהערה (דבר הלכה אות י) הטעם, משום שיש דעות בראשונים אם חייב נוסח הברכה, ולפי דעה זו ודאי יוצא ידי חובת הברכה, למרות שאנו נוהגים לומר 'הגומל לחיבים טובות' כגירסת הרי"ף והרא"ש, מכל מקום מצינו שגם זה נוסח של הודאה, וראוי לכוון על כך בברכתו בשחר לשם הודאה.

ועצה זו יותר טובה, מלומר נוסח הברכה בלא שם ומלכות, שאינו נחשב ברכה כלל, אלא רק מראה את רצונו להודות לה'. וכן עצה זו עדיפה מלומר בדרך תפלה פסוקים של 'ויברך דוד' ברוך אתה ה' אלקי ישראל כו' לך ה' הממלכה, שיש בו שם ומלכות ולסיים אחר כך את הברכה, כעצת **הפתחי תשובה** (י"ד סימן שכח ס"ק א) כי אין לנהוג כך בברכה שאומר בפני רבים. ומסיים, שאפשר גם להוסיף בסיום ברכת 'הגומל חסדים טובים לעמו ישראל' 'שגמלני טוב', ואינו נחשב כמשנה ממטבע שטבעו חכמים, כיון שהוא רק מוסיף על הנוסח.

לסיכום: במקום ספק מברך בלי הזכרת שם ומלכות. וכתב בהליכות שלמה שיכוין לצאת ידי חובתו בברכת הגומל חסדים טובים לעמו ישראל, וטוב לאומרו בפני עשרה ושנים מהם רבנן.

לחלל שבת לצורך רפואה סגולית הסגולה, כגון להדליק אור כדי שיוכל לקרוא את נוסח הלחש להוצאת עצם מהגרונן, והסיק שלכאורה לדעת הגר"א מותר, ולדעת הברכי יוסף (או"ח סימן שא ס"ק ו) אסור. והביא מה שכתב המהרש"ם (חלק ג סוף סימן רכה) שבמקום פיקוח נפש מותר לחלל שבת לצורך רפואה סגולית כאשר איתחזק קמיע, וסיים שבדור הזה אין להקל מכמה טעמים, ועל כיוצא בזה אמרו שבת היא מלזעוק, ויכולה היא שתרחם.

וכתב הג"ר **יוסף אריה לורינץ שליט"א** (משנת פיקוח נפש עמוד מ הערה 17), שאם יצטרכו לטלטל ולהביא את העצם בשבת דרך רשות הרבים מותר, כיון שהוא סגולה המוזכרת בש"ס, והובא בפוסקים בתורת בדוק ומנוסה, ובדידי הוה עובדא ונתרפאתי.

בורר: ולגבי ברירת עצם מהדג לצורך עשיית הסגולה באופן שאין סכנה, הורה הג"ר **שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל** (מאור השבת חלק א פניני המאור ח אות ה), שמוותר לברור את העצם לצורך עשיית הסגולה, אף שאין עומד לכך, [כלומר ברירת העצם הוא בגדר 'אוכל', לגבי השאר שהוא בגדר פסולת, ומשתמש בעצם 'לאלתר'].

מוקצה: ולגבי אדם שנבלע לו בשבת עצם בגרוננו, ואמר את הלחש ונפלט העצם, וכעת חפץ להניח את העצם למזכרת על הנס שאירע עמו, כתב הג"ר **יצחק זילברשטיין שליט"א** (חשוקי חמד יבמות דף יד.) שלפי דעתו, אין בעצם משום מוקצה, כיון שבערב שבת היתה חלק מן האוכל, ובשבת הוא מייחדה לזיכרון הנס. אולם כאשר הציע את הדברים לפני הגר"ח **קנייבסקי שליט"א**, נחלק עליו והורה שיש בעצם משום מוקצה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **לחש:** מבואר בגמ', אדם שנתקע לו עצם בגרוננו, מביא עצם מאותו המין, ומניחה על ראשו, ויאמר כך: "חד חד נחית בלע, בלע נחית חד חד". ואם נתקע בגרוננו עצם של דג, יאמר כך: "וננעצתא כמחטו, ננעלתא כתרסי, שייא שייא". ובלחשים אלו אף שאינו מעשה של רפואה, אין חשש איסור משום דרכי האמורי.
- ב. **ג' פעמים:** בספר מפעלות כתב שהחולה יניח רגלו השמאלית בכלי עם מי באר, ואחר ילחוש באזנו שלוש פעמים "חד חד נחית בלע בלע נחית בלע נחית חד חד", ולהוסיף ולומר "זר זר בלע בלע יזר יזר".
- ג. **חרם:** כתב המהרי"ל, אסור לנסות את הרפואות שהוזכרו בגמ', שמא לא יעלה בידו ויבואו ללגלג על דברי חכמים, מלבד הלחש להוצאת עצם שבדוק ומנוסה. כתב הים של שלמה, חרם הקדמונים שאין לסמוך על רפואות התלמוד, כדי שלא להוציא לעז על חכמים הקדמונים.
- ד. **רפואה סגולית בשבת:** נחלקו הפוסקים אם מותר לחלל שבת לצורך רפואה סגולית, ובדור הזה אין להתיר מכמה טעמים, ויש שכתבו שכיון שסגולה זו בדוק ומנוסה מחללים עליו את השבת.
- ה. **בורר:** מותר לברור עצם מתוך הדג לצורך הסגולה. אם בכניסת השבת העצם היה עם אוכל, ובשבת מייחדו לעולם לזיכרון הנס, נחלקו אם יש בו משום מוקצה.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: איך מייצרים את התפילין 'מקשה אחת'?

הדין הוא שהתפילין צריכים להיות מקשה אחת, אין הדרך לעשות מקשה אחת, בשל יד ובשל ראש, והאם מועיל כאשר עושה על ידי קיפולים, ומה הדין בחיבור על ידי דבק? ועיין בקונטרס 'הטבלה המרובעת' עמוד 18.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. 'חדר' קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. כפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בתגרלת גיליון 275 על סך 100 שקל במזומן האברך המופלג הרב יצחק צבי ליבוניץ שליט"א מושב תפרח, כולל יגל יעקב

מדור זה הוקדש השבוע

להצלחת ר' מרדכי בן ר' אהרון וכל משפחתו הי"ו

בית הוראה הילכתא

זירות מזובונוים וזבובים בקיץ

אב תש"פ
1. בימי הקיץ מצויים זבובים רבים באזור העלולים לפולחן המאכלים. יש לשמור את המאכלים מכוסים היטב במכסה מתאים או גילוף וכדומה. בפרט יש להקפיד על כסויות מאכלים (סלטים, חמוצים, טחינה, וכדומה), כאשר עורכים שמחות תחת כיפת השמיים.
עירונית מיוחדת נדרשת כשאוכלים בחיק הטבע.
2. "זבוב הבשר" בצבע ירוק או כחול מתכתי נמשך לבשר, ביצים ודגים (בין מבושל או לא מבושל) ומטיל עליהם ביצים הנראות כקבוצות של גרגרי אורז זעירים. "זבוב הבשר" הגדול בצבע שחור, משריץ תולעים חיות רבות ישירות על הבשר, לכן יש להקפיד על כסויות יעיל (מכסה מתאים, גילוף סגור היטב או מקרר).
פירוט יתר ותמונות להמחשה, ניתן לראות בספר 'בדיקת המזון כהלכה'.

ברכה הרב משה יוא מח"ס "בדיקת המזון כהלכה"

עדכוני הלכה

שבע ברכות בקפסולות

בח'תונות קורונה, כאשר הסעודה מתקיימת בקפסולות, וקהל המוזמנים מתחלק למתחמים שונים, בכל מתחם סועדים 20 איש, המתחמים רחוקים אחד מהשני, והסועדים אין רואים אלו את אלו, ואין צירוף שמש.

במקום שהחתן שם, ודאי אומרים 'הששמה במעוננו' ומברכים 'שבע ברכות', וגם בשאר המקומות במקום שאין החתן נמצא שם, צריכים לומר 'הששמה במעוננו' ולברך 'שבע ברכות'.

כמבואר בשו"ע (אבן העזר סימן סב סעיף יא), שאם בני החופה התחלקו לחבורות, אפילו שאכלו בבתיים שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל כולם מברכין ברכת חתנים, אפילו כאשר אין צירוף שמש, כיון שאוכלים מסעודה שהתקינו לחופה.

נושא הגיליון הבא:

'מקשה אחת בתפילין'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"ג, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותקוניים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות מלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- ביורוי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

קו מידע הלכתי
02-5377-085

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...